

features that distinguish the activities of the primary school teacher from school activities of the subject teacher of the secondary school are: firstly, teaching pupils different disciplines of mathematical, humanitarian, natural scientific, artistic and aesthetic cycles; secondly, the teacher's importance for primary pupils and, thirdly, the close cooperation of the primary school teacher with the pupils' parents, especially first-form pupils during their adaptation to school life.

Статтю подано до друку 24.09.2014.

©2014 р.

О. В. Сазонова (м. Львів)

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. В науковій літературі розрізняють поняття «цінності» та «ціннісні орієнтації». Цінності - це поняття, що фіксують позитивне або негативне значення будь-якого об'єкта чи явища. Цінності тісно пов'язані з потребами людини. Ціннісні орієнтації – це вибіркова, відносно стійка система спрямованості інтересів і потреб особистості, націлена на певний аспект соціальних цінностей. Детермінантами ціннісних орієнтацій особистості виступають матеріальні умови життєдіяльності, а також індивідуальні-типові риси, нахили, здатності і здібності людини. Ціннісні орієнтації істотно впливають на стиль мислення і життя індивіда, перебіг емоційних і мотиваційних процесів, а також формування інтересів особистості [3, с. 209].

В ціннісній орієнтації акумулюється життєвий досвід людей. Наявність усталених ціннісних орієнтацій свідчить про зрілість людини як особистості. Вони є своєрідним індикатором переваг, які людина надає матеріальним чи духовним цінностям у процесі своєї життєдіяльності [5, с. 496].

Ціннісні орієнтації формуються в процесі соціального розвитку індивіда, участі його в трудовому житті, виконанні соціальних ролей. При цьому значне місце посідають системи цінностей, що функціонують у сім'ї, інших соціальних групах, які є референтними для певного індивіда [3, с. 209].

Сучасний розвиток українського суспільства характеризується як період трансформаційних процесів, обумовлений пошуком власного шляху розвитку та зміни цінностей і ціннісних орієнтацій. В зв'язку з цим актуальним є питання дослідження цінностей та ціннісних орієнтацій сучасної української студентської молоді, зокрема напрямку практична психологія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ціннісних орієнтацій привертало увагу багатьох авторів. Про це писали О.Балакірева [1], Є. Головаха, О.Здравомислов [2], Л.Сокурянська, Ю.Пачковський, О.Ручка [4], С.Макеєв, В.Немировський, В.Черноволенко, М.Чурилов та ін.

В соціології питання досліджували ще У.Томас, Г.Спенсер, М.Вебер, Е.Дюркгейм, Т.Парсонс. Вивчають цю проблему й сучасні науковці, зокрема, М.Титма, В.Оссовський, І.Мигович, О.Балакірева.

У сучасних дослідженнях, зокрема, в роботах Б.Братуся, Г.Залеського, Є.Головахи, Г.Будинайте, Т.Корнілової, Н.Непомнящей, С.Бубновой та ін., особистісні цінності розглядаються як складна ієрархічна система, яка займає місце на перетині мотиваційно-потребової сфери особистості і світоглядних структур свідомості, виконуючи функції регулятора активності людини.

Мета дослідження – дослідити ціннісні орієнтації майбутніх практичних психологів, а також взаємозв'язок цінностей студентів з рівнем самоактуалізації та задоволенням основних потреб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення мети роботи було проведено емпіричне дослідження на базі Національного університету «Львівська політехніка». У дослідженні взяли участь 31 респондент – студенти другого курсу спеціальності «практична психологія». Контрольна група складалась зі студентів п'ятого курсу технічної спеціальності «теплогазопостачання та вентиляції» (31 особа).

Для визначення ціннісних орієнтацій респондентів була використана методика Ш. Шварца. Опитувальник Ш. Шварца складається з двох груп, які включають 57 цінностей.

Згідно середніх значень, респонденти на перше місце поставили безпеку (2). Отже, можемо припустити, що для респондентів найважливішою цінністю є безпека загалом, як безпека власна, так і безпека у всьому соціумі. На нашу думку, це пов'язано з подіями, які відбуваються у сучасному суспільстві.

На наступному місці розмістилась самостійність (2,93). Самостійність як цінність виступає у здатності до самостійного прийняття рішення, незалежності, потребі у самоконтролі. Тобто, більшість студентів прагнуть самостійно приймати рішення і бути незалежними від батьків.

Наступною по важливості для студентів є цінність досягнення (3,58). Для наших респондентів є важливим досягнення успіху як особистого, так і кар'єрного, отримання соціально схвалення.

Згідно з результатами опитування можемо спостерігати, що для сучасних студентів важливою ціннісною орієнтацією є доброта (3,94). Доброта несе у собі такі цінності, як лояльність, чесність, відповідальність, дружба, любов.

На п'ятому місці за ранговими показниками розмістилась така цінність, як універсалізм (4,39) – розуміння, терпіння та благополуччя всіх людей і природи. Отже, можемо припустити, що студенти хочуть жити у стабільному суспільстві, оскільки цінують рівні можливості для всіх, усунення несправедливості, терпимість до різних ідей, думок, переконань, турбота про слабких.

Дослідження показало, що наступною цінністю по важливості для студентів є влада (4,45). Це дозволяє стверджувати, що сучасні студенти прагнуть досягнути високого соціального статусу, бути визнаними суспільством, мати змогу керувати та домінувати над іншими.

Шкала гедонізму (4,73) займає досить низьку позицію у ієрархії цінностей. Наступною та менш важливою для студентів є мотивація (5,0). Отже, можна припустити, що для досягнення успіху сучасним студентам не потрібна додаткова стимуляція.

Найменш важливими цінностями для сучасних студентів є конформність (5,19) та традиції (5, 65). Можна припустити, що сучасні студенти не хочуть підтримувати традиційні форми поведінки, дотримуватись загально прийнятих норм, а хочуть певним чином самовиражатись, створюючи нові норми, бути вільними від стереотипів, які існують у сучасному суспільстві.

Для дослідження життєвих орієнтацій була використана методика «Сенсожиттєвих орієнтацій» Д. А. Леонтьєва. Методика СЖО включає 20 описів дій, переживань або станів, які оцінюються за семибальною шкалою залежно від того, наскільки вони характерні і типові для респондента.

У респондентів спостерігається середній рівень вираженості цілей у житті (33,07). Це дозволяє нам зробити висновок, що респонденти є достатньо цілеспрямованими молодими людьми, які мають певні цілі на своє майбутнє, які дають їм сенс життя, задають певний напрям

та часову перспективу. Дані результати є цілком логічними, оскільки для молодих людей є характерним цілеспрямованість у майбутнє, будівництва планів та перспектив.

Показника «Процес життя або інтереси і емоційна насиченість» так само має середній рівень вираженості. Можна стверджувати, що в цілому респонденти задоволені своїм життям сьогодні, сприймають процес свого життя як цікавий, емоційно насичений та наповнений змістом.

Середній рівень вираженості показника «Локус контролю – життя або управління життям» (29, 16) дозволяє говорити про певне бажання респондентів самостійно контролювати власне життя, але вони ще не можуть собі це дозволити, оскільки фінансово залежать від батьків.

Деяко нижчими є показники по шкалам «Задоволеність від самореалізації» (26,56) та «Інтернальний локус контролю» (26,92). Це можна пояснити тим, що студентські роки є тільки початковою фазою для втілення життєвих планів, досягнення цілей і самореалізації. Тому деяким респондентам властива незадоволеність досягнутим, спрямованість до яких небудь цілей. При цьому самореалізація і втілення життєвих планів «локалізуються» в майбутньому.

Порівняльна характеристика ціннісних та життєвих орієнтацій студентів двох спеціальностей свідчить про те, що всі цінності розміщені в аналогічній послідовності.

Для визначення рівня самоактуалізації студентів була використана методика САМОАЛ (автор А. В. Лазукін в адаптації Н. Ф. Калиної). Дана методика включає 100 парних тверджень, із яких в процесі дослідження респонденту необхідно вибрати одне твердження, яке в більшій мірі відповідає точці зору студента, всі твердження рівномірно розподілені по 11 шкалам.

За результатів дослідження простежується наступна послідовність у шкалах.

Найбільшим середнім значенням є шкала орієнтації у часі (8, 97). Це свідчить про те, що більшість респондентів живе сьогоднішнім, не відкладаючи своє життя на "потім" і не намагаючись знайти притулок у минулому.

Деяко меншим є показник шкали автономності (8,03). Отже, можемо сказати, що більшість студентів є самостійними, вільними та незалежними, які здатні приймати рішення.

Наступною є шкала цінностей (7, 95). Це шкала свідчить про те, що студенти прагнуть до гармонійного буття і здорових стосунків з людьми, далеко від бажання маніпулювати ними в своїх інтересах.

Шкала гнучкості у спілкуванні (7,71) свідчить про автентичну взаємодію з оточуючими, спроможність до саморозкриття. Респонденти орієнтовані на особистісне спілкування, не схильні до фальшу або маніпуляцій.

Шкала аутосимпатії (7,58) зовсім не означає некритичного самосприйняття, це добре усвідомлена "Я-концепція". Тобто, студенти добре усвідомлюють свою сутність, свої фізичні та інтелектуальні здібності, вони розуміють чого хочуть.

Шкала контактності (7,29) вимірює товариськість особи, її спроможність до встановлення тривалих і доброзичливих стосунків з оточуючими. В опитувальнику САМОАЛ контактність розуміється не як рівень комунікативних здібностей особи або як навички ефективного спілкування, а як загальна схильність до взаємно корисних і приємних контактів з іншими людьми.

Шкала потреби у пізнанні (7,21) описує спроможність до миттєвого пізнання – безкорисливе бажання нового, інтерес до об'єктів, не пов'язаний прямо з задоволенням різних потреб. З суб'єктивної точки зору, можна сказати, що у студентські роки люди відкриті до нових вражень, вони активно вивчають обрану професію, цікавляться всім, що їх оточує.

Шкала саморозуміння (7,05) свідчить про чутливість, сензитивність студента до своїх бажань і потреб. У студентів не формуються психологічні захисти, що заважають їм адекватно сприймати і оцінювати себе, вони не схильні підмінити власні смаки і оцінки зовнішніми соціальними стандартами.

Шкала погляду на природу людини (6, 48) може інтерпретуватися як стала основа для щирих гармонійних міжособистісних стосунків, природна симпатія, довіра до людей, чесність, неупередженість, доброзичливість.

Отже, можна припустити, що студенти спеціальності практична психологія вже мають сформовані стосунки з іншими людьми, яким вони можуть довіряти та підтримувати з ними дружні стосунки, більшість студентів мають друзів, яким довіряють.

Низький рівень досягнень мають шкала креативності (5,84) та шкала спонтанності (5, 58). Можна припустити, що респонденти не розкривають в повній мірі свого творчого потенціалу, а також не мають можливості реалізовуватись, оскільки у них певним чином обмежена свобода вибору, що прямо пов'язано з молодим віком респондентів.

Цікавими для аналізу є результати співставлення між значеннями по шкалам методики між респондентами спеціальності «практична психологія» та «теплопостачання та вентиляція». Суттєві відмінності прослідковуються тільки між двома шкалами: спонтанності та креативності.

Значення по шкалі спонтанності та креативності у майбутніх практичних психологів свідчить про середній рівень досягнень та у студентів спеціальності «теплопостачання та вентиляція» - про низький рівень. Це може бути пов'язане з віком та особливостями. Крім того, майбутні практичні психологи є більш творчими і креативними людьми, оскільки від них цього вимагає професія, на відміну від технічної спеціальності, де необхідна певна точність та логічність у діях.

Для дослідження задоволеності основних потреб студентів було обрано методику Маслоу «Тест Піраміда Маслоу». Дана методика дозволяє зрозуміти, які потреби на даний момент є для студентів найважливішими.

За результатами дослідження видно, що найбільш задоволеною потребою сучасних студентів є потреба у безпеці (16,98). Менш задоволені є соціальні потреби (17,31). Найактуальнішою для студентів є потреба у самореалізації (17,44). Найбільш актуальною і найменш задоволеною для студентів є потреба у самоактуалізації (19,13).

Для глибокого аналізу результатів дослідження та отримання факторної структури результатів був застосований кореляційний і факторний аналіз. В дослідженні бралося до уваги кореляційні зв'язки на рівні значущості $p \leq 0,05$. Кореляційний аналіз отриманих результатів дає можливість зробити наступні узагальнення.

1. Чим більше респонденти орієнтуються в сьогоденні, тим більше в них цілей і планів на майбутнє ($r=0,258$), їхнє життя наповнене емоціями і сенсом ($r=0,601$); вони досягають продуктивності від діяльності ($r=0,368$) і відчують свободу вибору ($r=0,373$), респонденти мають змогу приймати рішення та контролювати своє життя ($r=0,525$), вони прагнуть до безпеки ($r=0,325$) і саморозвитку ($r=0,280$); але у меншій мірі вони прагнуть до відтворення традицій ($r=-0,268$), а такі якості, як доброта ($r=-0,367$) і універсалізм ($r=-0,269$), не стоять на першому місці.

2. Респонденти, які прагнуть до гармонійного буття, і здорових стосунків потребують додаткової стимуляції ($r=0,272$) та критикують виявлення індивідуальних підходів ($r=-0,304$). Також, жінки більшою мірою прагнуть гармонійного буття і здорових стосунків з людьми ($r=0,368$); з віком потреба у здорових і гармонійних стосунках зменшується ($r=-0,360$)

3. Життя респондентів, які прагнуть до чесності, неупередженості, доброзичливості, довіри до інших в міжособистісних стосунках емоційно насичене ($r=0,269$), проте вони не схильні до конформізму ($r=-0,304$)

4. Респонденти, які є креативними, прагнуть до влади, управління людьми, престижу, соціального визнання, багатства, впливовості ($r=0,333$), але ризикують втратити безпеку ($r=-0,270$). Більш творчими є чоловіки ($r=0,465$); прагнення до творчості зворотно корелює з віком, тобто чим студент є молодшим, тим більше він прагне до творчості ($r=-0,540$).

5. Для респондентів, які є самостійними і незалежними, важливо усвідомлювати процес власного життя ($r=0,297$) та самореалізовуватись ($r=0,269$), проте досягнення успіху і соціального визнання для них не є найважливішим ($r=-0,312$); шкала автономності прямо корелює з віком ($r=0,297$), тобто з віком збільшується самостійність і незалежність людини.

6. Шкала спонтанності має зворотній кореляційний зв'язок з універсалізмом ($r=-0,400$) та прямий кореляційний зв'язок з потребою у безпеці ($r=0,287$), тобто респонденти, які є спонтанними потребують бути у безпеці, але у меншій мірі цінують рівні можливості для всіх та проявляють терпимість до відмінних ідей і суджень.

7. Респонденти, які мають високі показники по шкалі «само розуміння», прагнуть до свободи вибору ($r=0,294$), якомога повнішого виявлення і розвитку своїх особистих можливостей ($r=0,396$), а також до можливості приймати рішення і контролювати власне життя ($r=0,322$).

8. Шкала аутосимпатії, яка характеризується усвідомленням своєї сутності, фізичних та інтелектуальних здібностей, має пряму кореляцію зі шкалою «загального показника свідомості» ($r=0,261$), «прагненням самореалізації» ($r=0,368$), інтернальною позицією ($r=0,319$) та віком ($r=0,252$). Проте, респонденти, які схильні адекватно усвідомлювати себе, свої фізичні і інтелектуальні можливості, не прагнуть до влади і управління людьми ($r=-0,396$).

9. Шкала «контактності» зворотно корелює зі шкалою «гедонізм» ($r=-0,275$), що можна інтерпретувати наступним чином: респонденти, які спроможні до встановлення тривалих і доброзичливих стосунків з іншими, не схильні отримувати задоволення від життя та турбуватись про себе.

10. Респонденти, які спроможні до адекватного самовираження у спілкуванні, мають ціль у житті ($r=0,256$) і потребують самореалізації ($r=0,369$), але не схильні до соціального схвалення ($r=-0,352$).

11. Шкала «конформізму» прямо корелює зі шкалами «соціальні потреби» ($r=0,300$) та «потреба у самореалізації» ($r=0,256$). Тобто, респонденти, які проявляють конформізм, потребують любові, дружби, а також прагнуть самореалізовуватись.

12. Респондентам, які підтримують і поважають традиції, властиво не вважають себе сильною людиною, яка має велику свободу вибору, для влаштування свого життя відповідно до своїх цілей і задач ($r=-0,254$).

13. Респондентам, для яких важливою є цінність «доброта», не характерно відчувати задоволення від життя ($r=-0,386$) та потребу у самоактуалізації ($r=-0,422$).

14. Шкала «мотивація» прямо корелює з орієнтацією на задоволення соціальних потреб ($r=0,269$), що свідчить про те, що замотивовані люди потребують любові, дружби.

15. Респонденти, які прагнуть до влади і управління людьми, вважають себе сильною особистістю, яка має достатню свободу вибору, щоб влаштувати своє життя відповідно до своїх цілей і завдань ($r=-0,330$), але не отримують задоволення від самореалізації ($r=-0,412$). Результати емпіричного дослідження підтверджують теорію соціальної психології щодо гендерних особливостей, оскільки шкала «влада» прямо корелює зі статтю, тобто для чоловіків є важливішим досягнення особистого успіху, отримання соціального схвалення, визнання, впливовості, ніж для жінок ($r=0,270$). Прагнення до влади з віком зменшується ($r=-0,417$).

16. Респонденти, які вважають себе сильною особистістю, яка має достатню свободу вибору, щоб влаштувати своє життя відповідно до своїх цілей і завдань, потребують безпеки, стабільності, соціального порядку ($r=0,356$), а також прагнуть самоактуалізації ($r=0,272$).

В результаті факторного аналізу було виділено 8 факторів (табл. 1.)

Таблиця 1

Факторні навантаження для досліджуваної групи

Фактор	Назва змінної	Коефіцієнт
Сьогодення	Шкала орієнтації у часі	0,768
	Процес життя або інтереси та емоційна насиченість	0,760
	Локус контролю – життя або управління життям	0,727
	Задоволеність самореалізацією	0,662
	Локус контролю (Я господар свого життя)	0,646
	Потреба у безпеці	0,455
Креативність	Потреба у безпеці	-0,416
	Шкала креативності	0,814
	Шкала цінностей	0,665
	Шкала потреби у пізнанні	0,461
Спонтанність	Шкала спонтанності	0,794
	Шкала контактності	0,740
	Шкала автономності	0,583
Самоактуалізація	Потреба у самоактуалізації	0,806
	Шкала саморозуміння	0,686
Саморозуміння	Задоволеність самореалізацією	0,427
	Шкала саморозуміння	0,774
	Шкала аутосимпатії	0,667
Саморозкриття	Шкала гнучкості у спілкуванні	0,804
	Потреба у самореалізації (кар'єра, успіх, престиж)	0,623
	Шкала потреби у пізнанні	0,477
«Усвідомлене «Я»	Шкала аутосимпатії	0,511
	Шкала погляду на природу людини	0,859
Першочергові потреби	Потреба у безпеці	0,452
	Соціальні потреби (любов, дружба, сім'я)	0,830

Перший фактор дозволяє зробити висновок, що респонденти, які здатні насолоджуватись життям в актуальний момент, не порівнюючи його з минулим, не знецінюють очікування майбутніх успіхів, їхнє життя є емоційно насиченим та наповнене змістом, вони можуть вільно приймати рішення і втілювати їх у життя, відчувають продуктивність і осмисленість власного життя, є сильними особистостями, які володіють достатньою волею.

Другий фактор свідчить про те, що респонденти, які творчо ставляться до життя, прагнуть до гармонійного буття і здорових стосунків з людьми, далекі від бажання маніпулювати ними в своїх інтересах, вони цінують істину, добро, красу, цілісність, життєвість, самодостатність, але у них не виникає бажання забезпечити собі майбутнє, зміцнити своє становище, уникати неприємностей.

Третій фактор дає можливість стверджувати, що респонденти, для яких самоактуалізація стала способом життя, а не мрією чи прагненням, сповідують такі цінності, як свобода,

природність та легкість без зусиль, вони спроможні до встановлення тривалих і доброзичливих стосунків з оточуючими, тяжіють до таких рис, як життєвість і самопідтримка.

Четвертий фактор дає можливість зробити висновок, що студенти, які мають бажання розвивати свої сили і здібності, прагнути до нового і незвіданого, займатися справою, що вимагає повної віддачі, є чутливими і сенситивними до своїх бажань і потреб, вони не схильні підмінити власні смаки і оцінки згідно зовнішніх стандартів.

Згідно з п'ятим фактором, студенти, які відчувають продуктивність і осмисленість власного життя, є чутливими і сенситивними до своїх бажань і потреб, не схильні підмінити власні смаки і оцінки зовнішніми соціальними стандартами, мають позитивно усвідомлене «Я».

Шостий фактор дозволяє припустити, що респонденти, які орієнтовані на особистісне спілкування і не схильні до маніпуляцій, мають бажання домогтися визнання і поваги, підвищувати рівень майстерності та компетентності, а також думають про забезпечення собі положення та впливу.

На основі сьомого фактору можна зробити висновок, що студенти, які позитивно усвідомлюють власне «Я», вірять у людей, і могутність людських можливостей.

Восьмий фактор свідчить про те, що студенти, які мають бажання забезпечити собі майбутнє, зміцнити своє становище, уникати неприємностей, хочуть мати теплі стосунки з людьми, мати хороших співрозмовників, бути зрозумілим іншими.

Висновки. Цінності – це нормативна категорія, яка охоплює все те, що може бути метою, ідеалом, прагненням, ціллю, певним інтересом. Цінності займають найважливіше місце в житті будь-якої людини і суспільства, але не самі по собі, а лише на тлі сформованої системи ціннісних орієнтацій. Ціннісні орієнтації особистості формуються під впливом домінуючої в суспільстві системи цінностей, яка знаходить в постійному процесі історичного розвитку.

Система цінностей практичного психолога визначає вихідні передумови його роботи з людьми. Адже будь-яка проблема особистості має свій моральний підтекст. У процесі практичної діяльності психолог повинен допомогти клієнтам найбільше повно виявити систему їхніх цінностей і прийняти на її підставі самостійне рішення, яким чином вони можуть змінити поведінку або навіть самі цінності. В зв'язку з цим, практичний психолог повинен чітко орієнтуватись у своїй системі цінностей і ціннісних орієнтацій. На основі цього, психолог допомагає клієнтові краще зрозуміти наслідки рішень та вчинків для його власного життя і благополуччя близьких йому людей.

Ціннісні орієнтації людини органічно пов'язані із потребами людини і виступають головними чинниками детермінації її поведінки. Оскільки ціннісні орієнтації визначають мотиваційну сферу особистості, на підставі чого відбувається вибір тих чи інших соціальних установок як цілей або мотивів конкретної діяльності, питання формування і корекції ціннісних установок завжди лишається актуальним.

Література

1. Балакірева О. М. Трансформація ціннісних орієнтацій в українському суспільстві // Український соціум – 2002. - №1 – С. 130–149.
2. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности / А.Г. Здравомыслов - 1996. – С. 455.
3. Психологічний словник / під ред. В.І.Войтка. – Київ: Вища школа, 1982. – 216 с.
4. Ручка А.А. Ценностный подход в системе социологического знания / А.А. Ручка. - Киев: Наукова думка, 1987. - 154 с.
5. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. П.Щерба, О. А. Заглада; ред. С. П. Щерба. - [5-е вид.]. - К. : Кондор, 2011. – 548 с.

Статья посвящена эмпирическому исследованию ценностных ориентаций современных студентов, в том числе студентов специальности практическая психология, а также взаимосвязи с уровнем их самоактуализации и удовлетворением основных потребностей. Исследование было проведено на базе украинского Национального университета, в котором приняли участие студенты второго курса специальности практическая психология. Контрольную группу составляли студенты пятого курса инженерно-технической специальности. В работе используются тестовые методики исследования ценностных ориентаций Ш.Шварца, жизненных ориентаций Д.А.Леонтьева, самоактуализации, удовлетворения основных потребностей личности А.Маслоу. Эмпирические данные обрабатывались с помощью методов математической статистики (сравнительный, корреляционный и факторный анализ). В результате проведенного исследования была построена факторная модель системы ценностных ориентаций и основных потребностей респондентов.

The article is devoted to empirical research of value orientations of modern students, including students majoring in practical psychology, and also the relationship with their level of self-actualization and fulfillment of basic needs. The study was conducted on the basis of Ukrainian National University, which was attended by second year students majoring in practical psychology. The control group consisted of fifth-year students of technical specialties. In this work we use the test methods study of value orientations Sh.Shvartsa, D.A.Leonteva life orientations, self-actualization, satisfaction the basic needs of the individual by A.Maslow. Empirical data were processed using the methods of mathematical statistics (comparative, correlation and factor analysis). In the result of conducted study was built the factor model system of value orientations and the basic needs of the respondents.

Статтю подано до друку 02.12.2014.

©2014 р.

О. Л. Шопша (м. Київ)

ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ КОНАТИВНОГО КОМПОНЕНТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ КОЛЕКТИВУ ТЕАТРУ

Актуальність проблеми. Зміни, які відбуваються в політичному, економічному та культурному житті нашого суспільства впливають на взаємовідносини в колективі між її членами, а також на соціально-психологічний клімат колективу, який визначає ефективність процесу діяльності в цілому. Від соціально-психологічної атмосфери в колективі, специфіки організаційної культури багато в чому залежить не тільки ефективність спільної діяльності, що виражається в економічних показниках, але також ставлення співробітників до своєї роботи, емоційний настрій, зовнішня мотивація і, задоволеність роботою.

Постановка наукової проблеми. Психологічні особливості соціально-психологічного клімату колективу визначають ефективність процесу його діяльності в цілому. В умовах економічних та політичних змін виникає необхідність дослідження соціально-психологічного клімату колективу театру який є інтегральним показником духовного здоров'я колективу.

Мета дослідження – визначити змістові аспекти конативного компоненту соціально-психологічного клімату театрального колективу.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним аналізом наукових джерел на сучасному етапі розвитку психологічної науки стали методологічні положення генетичної психології про розвиток, історизм, детермінізм психологічних феноменів та системно-